

του κατά Ματθαίον Κεφ. Ε. 45 δίνεται νεοελληνικά σε γλώσσα απερίφραστη με το πρωτότυπο δηλ. «οτι τον ηλιον αυτου ανατέλλει επί πονηρούς» και αγαθούς και βρέχει επί δικαίους και άδικους». Έδώ η Κα Δραγούμη βάζει την πρόθεση επί με αιτιατική. Τέτοια σύνταξη όμως είναι τόσο αρχαϊκή που οι καθαρευουσιάνοι, και σά γράφουνε άκόμα την αποφεύγουνε, και βάζουνε το επί με γενική μονάχα. Και για ν' αποδείξω πως αυτά που λέγω είναι σωστά, φέρνω μάρτυρα αυτή την Κα Δραγούμη. Στη μετάφραση της. 'Αποκ. Ζ' 1. η 'ΐδια αλλάζει τη φράση του πρωτότυπου «επί τας τέσσαρας γωνίας» σε «επί των τεσσάρων γωνιών». 'Απ' αυτό λοιπόν φαίνεται πως μόνο στη φαντασία μας το επί τους μπορεί να θεωρηθῆ ὀμιλούμενη 'Ελληνική. 'Υποθέτω, η αιτιατική ἔμεινε ἔτσι ανέγγιχτη επειδή —pour les besoins de la cause— είναι καλό ένα τουλάχιστο χωρίο να φανῆ καθ' ὅλα ὁμοιο με την τάχατες σημερινή μορφή της 'Ελληνικής.

Επί τέλους, θα σημειώσω τὸν προτελευταίο παράγραφο του άρθρου της Κα Δραγούμη, ἐκεῖ που καταγγέλλει τοὺς ἀΓλωσσικούς 'Αναμορφωτὰς στήν 'Ελλάδα ὡς ἀνθρώπους που ποτέ δὲν κατάφεραν νὰ πάρουν τ' ἀπολυτήριό τους ἀπὸ τὸ Γυμνάσιο(*) παιδαρέλια φρεσκοβαλμένα ἀπὸ τὸ σχολεῖο, μισο-σπουδασιμένοι ἄντρες καὶ γυναῖκες, που γιὰ νὰ σκεπάσουν τὴν ὀρθογραφική τους ἀμάθεια, ἀγκάλιασαν τὸ σύστημα τῆς λεύτερης ὀρθογραφίας τῆς Σχολῆς τοῦ Ψυχάρη, κτλ. 'Όσο καὶ νὰ θέλω νὰ θεωρήσω ὅλα αὐτὰ ὡς ῥητορικά σχήματα, πρέπει νὰ πῶ πως αὐτὸς ὁ παράγραφος εἶναι ἀδικαιολόγητα ἀνακριβὴς καὶ δείχνει τὴν ἄγνοια τῆς Κα Δραγούμη σὲ ζήτημα που ἔρχεται νὰ συζητηθῆ με ἀθθεντία. 'Αν εἶταν καθόλου ἐνήμερη δὲν μπορούσε νὰ πῆ ὅτι ἡ Σχολὴ τοῦ Ψυχάρη εἶναι τῆς λεύτερης ὀρθογραφίας, ἐπειδὴ δὲν εἶναι. 'Εχω μὲν μου βιβλίον που ἔλαβα σήμερα ἀπ' αὐτῆ τῆ Σχολῆς. Παίρνω μιὰ φράση του. 'Ο πόλεμος ἄρχισε, κούφιος σὴν ἀρχή, φανερός ἔπειτα. 'Ενας ἀπὸ τοὺς δυὸ ἔπρεπε νὰ λείψῃ κτλ. Δὲ βρίσκω πούποτε λεύτερη ὀρθογραφία. Μά-

(*) Πονηροὺς στή Νέα Διαθήκη σημαίνει «ακούς κ' ἔτσι ἔπρεπε νὰ μεταφραστῆ. 'Επειδὴ «πονηροὺς» στή σημερινή 'Ελληνική, τῆ σχολαστική καὶ τὴν ὀμιλούμενη, ἔχει ἄλλη σημασία. 'Η ἄλεπού εἶναι πονηρή.

(*) Στὴν 'Ελλάδα σχεδὸν ὅλος ὁ κόσμος ἔχει μόνο παίρνει τὸ Γυμνασιακὸ ἀπολυτήριον με καὶ τὸ Πανεπιστημιακὸ Πτυχίον.

χαίρουνταν καὶ πρὶν μεγάλες τιμὲς με τοὺς 'Ελληνες ἕνεκα τὴν ἀρχηγία του στήν Πλάταια, μὰ τότες φούσκωσε πολὺ περισσότερο, καὶ πιά δὲ μπορούσε νὰ ζεῖ με τὸ συνειθισμένο τὸν τρόπο, παρὰ ἔβγαινε ἀπὸ τὸ Βυζάντιον φορεμένος στολὲς Μηδικές, στοὺς γύρους του τῆς Θράκης τότε οὐλαγαν Αἰγυπτῖνοὶ δορυφόροι καὶ Μῆδοι, ἔτρωγε μαγερική Περσικιά, μῆτε μπορούσε νὰ κρύψει τοὺς στοχασμοὺς του, παρὰ μ' ἀσημαντὰ καμώματα μαρτυροῦσε τί ἄλλα πὶὸ βαριά λογάριζε μέσα του νὰ πράξει κατόπι. 'Επειτα μ' ὅλους ἀνεξαιρέτα εἶταν ἀζύγωτος κ' οἱ θυμοὶ του τρομεροὶ, πρᾶμα που στάθηκε ἡ μεγαλύτερη ἀφορμὴ νὰ γυρίσουν οἱ σύμμαχοι με τοὺς 'Αθηναίους.

131. Οἱ Λάκωνες, ὅταν τὰ πληροφορήθηκαν, ἔσαν ἴσα ἕνεκα τοὺς τὴν πρώτη φορά τὸν ἀνακάλεσαν, ἔπειτα ὅταν τῆ δέφτερη φορά βγήκε με τὸ Ἑρμιονίδικο καράβι καὶ φαίνονταν ὅσα νὰ φέρνεται τὸ ἔθιο, μῆτε γύριζε στή Σπάρτη ὅσα με πολιορκία τὸν ἔδιωξαν οἱ 'Αθηναῖοι ἀπὸ τὸ Βυζάντιον, παρὰ ὅπως μάθαιναν, καλοκάθησε στὶς Κολωνές τῆς Τρωαδικῆς ὄχι γιὰ τίποτα καλὸ παρὰ γιὰ νὰ ραδιοῦργεῖ με τοὺς Πέρσες, τότες τέλος δὲν ἔκατσαν πιά, παρὰ στείλανε οἱ ἐφόροι κήρυκα με σκυτάλη καὶ τοῦ μνη-

λιστα εἶναι γνωστὸ πὸς ὁ ἴδιος ὁ Κορ Ψυχάρης εἶναι πολὺ αὐστηρὸς καὶ στή γραμματική καὶ στήν ὀρθογραφία.

Νόμισα πως ἔπρεπε νὰ γράψω αὐτὰ τὰ παρατηρήματα, γιὰτὶ μοὺ φαίνεται πως δὲ θὰ εἶταν σωστὸ νὰ μὴ ξηγήσωμε καθαρὰ στοὺς ἀναγνώστες τοῦ University Review τὸ βαθμὸ τῆς ἀθθεντικότητας που πρέπει νὰ δοθῆ στὸ ἄρθρον που συζητοῦμε. Μένω κτλ.

Δίβερπουλ

ΑΛΕΞΑΝΤΡΑ ΠΑΠΑΜΟΣΚΟΥ

ΦΟΥΡΝΙΚΑ

(Ρουμάνικο παραμῦθον)

Ἐξοῦσε ἄλλοτε μιὰ νέα κόρη ἐξαιρετικὰ ὀμορφη. Τὴν ἔλεγαν Βιορίκα. Τὰ μαλλιά της εἶχανε τὸ χρῶμα τοῦ χρυσαφιῦ. Τὰ μάτια της τὸ γαλάζιο χρῶμα τοῦ οὐρανοῦ, τὰ μάγουλά της τὸ χρῶμα τοῦ γαρούφαλου, τὰ χεῖλια της εἶτανε κόκκινα ὡς κεράσι. Τὸ κορμί της εἶτανε λιγερὸ ὡς καλάμι. Δὲ βρισκόταν ἄνθρωπος νὰ μὴ τὴν ἀγαπήσῃ ὅταν τὴν ἔβλεπε. Μὰ ὅποιος τὴν ἐκαμάρωνε γιὰ τὴν ὀμορφιά της, τὴν ἐκαμάρωνε ἀκόμα πὶὸ πολὺ γιὰτὶ εἶτανε προκομμένη. Με τὴ στάμνα στὸ κεφάλι πήγαινε νὰ βγάλῃ νερὸ ἀπ' τὴν πηγή, καὶ με τὴ ρόκα στὴ ζώνη της ἔγνεθε σ' ὅλο τὸ δρόμον. Σὰν ἤθελε νὰ ὑφάνῃ ἢ νὰ ράψῃ, ἔξερε κ' ὕφαινε κ' ἔραβε ὡς μάγισσα. Τὰ πουκάμισά της, τὰ καλλίτερα μὲς στὸ χωριὸ εἶτανε κεντημένα μαῦρα καὶ κόκκινα με πλατιά μανήκια. Ποτὲ δὲν εἶταν ἤσυχα τὰ μικρὰ χεράκια της μὲν ὅλο δούλευαν ἢ στὸ χωράρι ἢ στὸν κήπον ἢ στὸ σπίτι. 'Όλα τὰ παλληκάρια τοῦ χωριοῦ ἀδιάκοπα καμάρωναν τὴν ὀμορφη Βιορίκα. 'Όλος ὁ κόσμος τὴν παράστανε γιὰ καλὴ νοικοκυρά. Με τὰ μάτια της καταφρονούσε τὰ παλληκάρια καὶ διόλου δὲν ἤθελε νὰ κούσῃ νὰ μιλοῦν γιὰ ὅτι εἶτανε σχετικὸ με γάμον. Ἐλεγε μονάχα πως εἶχε νὰ φροντίσῃ γιὰ τὴ μάνα της καὶ δὲν εἶχε καιρὸ νὰ σκεφτῆ τίποτις ἄλλο.

Τότες ἡ μάνα ζάρωνε τὸ μέτωπό της καὶ ἔλεγε: «'Αχ τί ἀποκοῦμπι θὰ μὲς εἶτανε ἕνας γερός ἄντρας». Μὰ αὐτὰ τὰ λόγια βαρυθυμοῦσαν τὴν κόρη, καὶ ρωτοῦσε τὴ μάνα της μήπως δὲν εἶταν εὐχαιριστημένη ἀπὸ τὴν προκοπὴ της ἀφοῦ πιθυμοῦσε

ἕναν ἄντρα μὲς στὸ σπίτι. «Ἐπειτα, ἔλεγε ἡ Βιορίκα, ἀλλιῶς θὰ δουλέψουμε ὡς ἔχουμε κοντὰ μας κ' ἄντρες. Μεῖς πάντα πρέπει νὰ ράψουμε γι' αὐτοὺς, καὶ νὰ ὑφάνουμε καὶ νὰ γνέθουμε γι' αὐτοὺς, μὰ τότε δὲ θὰ μπορούμε πιά νὰ πηγαίνουμε καὶ στὸ χωράρι». Θυμότανε τότες ἡ μάνα της τὸ γιό της που εἶχε χάσῃ, που τοῦ εἶχε ὑφάνῃ τόσο ὀμορφα κάτασπρα πουκάμισα, που αὐτόνε ὅλα τὰ κορίτσια τοῦ χωριοῦ εἶχανε κἀνὴ τὴν ἐκλογὴ τους· καὶ ἔβγανε ἕνα μεγάλο στεναγμὸ.

'Η φτωχὴ μάνα ἀγνοοῦσε τί εἶναι κούραση γιὰτὶ ἔπρεπε νὰ δουλέῃ. Μὰ γνώρισε ποτὲς ἡ προκοπὴ μιῆς μάνας τὴν κούραση;

Ὡς τόσο ἤρθε ἡ ὥρα νὰ καταλάβῃ ἡ Βιορίκα πως με τὸ δίκιο ζητοῦσ' ἡ μάνα της ἕναν ἄντρα ὡς νάχε προαιστανθῆ αὐτὴ ἡ καλὴ γυναῖκα πως δὲ θῆτανε γιὰ πολὺν καιρὸ αὐτὸ τὸν κόσμον. Ἀρχίνησε ν' ἀδυνατίζῃ κ' ὅλη ἡ ἀγάπη τῆς κόρης εἶτανε ἀδύνατο νὰ τὴ συγκρατήσῃ πιά. Τὸ λατραυτὸ κορίτσι ἔπρεπε νὰ κλείσῃ ἐκεῖνα τὰ μάτια που τόσο ἀγάπησε, κ' ἀπὸ τότες ἡ Βιορίκα ζοῦσε ὀλομόνηχη μὲς στὸ μικρὸ σπίτι. Γιὰ πρώτη φορὰ τὰ χεῖρια της μένανε σταυρωμένα στὰ στήθια της. Γιὰ ποιόνε νὰ δουλέῃ στὸ ἔξῃ; δὲν εἶχε πιά κανένα στὸν κόσμον.

Μιὰ μέρα καθότανε στὸ κτώφλι τῆς πόρτας καὶ εἶχε τὰ μάτια της θλιβερὰ καρφωμένα μακριὰ στὸ ἄπειρον. Ἄξαφνα εἶδε κατὰ γῆς κ' ἐρχότανε σ' αὐτὴ κατὶ πρᾶγμα μακριὸ καὶ μαῦρον· εἶτανε μιὰ ἀτέλειωτη σειρά ἀπὸ μερμηγκία. Ποιὸς ξέρει ἀπὸ που ἐρχόνταν αὐτὰ τὰ μερμηγκία; Δὲν μπορούσε κανεὶς νὰ δῆ που τέλειωνε αὐτὸ τὸ κοπάδι που πάντα κινιότανε. Μὰ νὰ! τὸ κοπάδι στέκεται καὶ τρηματίζει γύρω στὴ Βιορίκα ἕνα πολὺ μεγάλο κύκλον. Μερικὰ μερμηγκία βγαίνουν ἀπὸ τὴν τάξη τους καὶ τῆς μιλοῦνε· «Σὲ ξέρουμε, Βιορίκα· συγγὰ θαμάσαμε τὴν προκοπὴ σου, που μοιάζει τόσο στὴ δική μας καὶ τόσο σπάνια τὴ βρίσκει κανένας στοὺς ἀνθρώπους. Ξέρουμε ἀκόμα πως εἶσαι μονάχη καταμώναχη στὸν κόσμον αὐτὸ. Ἐρχόμαστε τὸ λοιπὸν νὰ σοῦ κάνουμε μιὰ παράκληση· ἔλα μαζί μας νὰ γενῆς βασιλισσά μας. Θὰ σοῦ χτίσουμε ἕνα παλάτι πὶὸ μεγάλο καὶ πὶὸ ἔμορφο ἀπ' τὸ μεγαλύτερον σπίτι που εἶδες ποτὲ σου. Μὰ πρέπει καὶ σὺ νὰ μὲς δώσῃς μιὰ ὑπόσχεση· πως ποτὲ δὲ θὰ γυρίσῃς με τοὺς ἀνθρώπους καὶ σ' ὅλη σου τὴ ζωὴ θὰ μένῃς μαζί μας».

Τότες ἡ Βιορίκα τοὺς ἀποκρίθηκε· «Δὲν ἐπιθυ-

νήσανε ν' ἀκολουθήσῃ τὸν κήρυκα, εἰδεμὴ πως τοῦ κηρύχου πόλεμον ἡ Σπάρτη. Ἐκεῖνος, μὴ θέλοντας νὰ κινήσῃ σοβαρὲς ὑποψίες καὶ πιστέθοντας με χεῖματα πως θὰ κλείσῃ τὰ στόματα, ξαναγύρισε δέφτερη φορὰ στὴ Σπάρτη. Καὶ στήν ἀρχὴ τὸν ἔβαλαν οἱ ἐφόροι φυλακὴ—ἐπειδὴς ἔχουν ἐξουσία νὰ φυλακίζουν τὸ βασιλεῖ—ἔπειτα με τὰ μέσα κατάφερε σὲ λίγο νὰ βγεῖ, καὶ ζήτησε δίκη κ' ὅποιος θέλει ἄς προβάλλῃ, εἶπε, κατήγορος.

132. Χεροπιαστὸ ὅμως δὲν εἶχαν κανένα σημάδι οἱ Σπαρτιάτες, μῆτε οἱ ὄχτροί του μῆτε κανεὶς ἄλλος πολίτης, σημάδι ἀδισταχτα πειστικὸ ὡστε νὰ παιδέψουν ἄντρα τοῦ βασιλικοῦ τοῦ γένους καὶ τότες σὲ ἄξιωμα μεγάλο—γιὰτὶ τὸν Κλειστάργον τοῦ Λεωνίδα τὸ βασιλεῖ, ἀνήλικον ἀκόμα, ὡς ξάδερφός του τὸν κηδεμόνεβε—μὰ με τοὺς νεωτερισμοὺς καὶ τοὺς ξενόφιλους τρόπους του γεννοῦσε πολλὲς ὑποψίες πως δὲν τὸν ἔδωνε νὰ μένῃ σ' ὅσα βρήκε. Ἐτσι σκάλιζαν ὅλη του τὴν ἄλλη ζωὴ, ἂν πουθενὰ παραστράτησε ἀπὸ τοῦ τόπου τὰ συστήματα, καθὼς καὶ θυμήθηκαν πως ἄλλοτες ἀπὸς στὸν τρίποδα τὸν Δερφῶν, που τὸν ἀνάθεσαν οἱ Ἕλληνες ὡς πρωτοκαρπα ἀπὸ τοὺς Μῆδους, τόλμησε νὰ χαραῖξῃ χωριστὰ σ' ὄνομά του τὸ ἀκόλουθον ἔλεγμιν·

Θύμιαμα νίκης στὸ Φοῖβο τὸ ἀνάθεσε ἀπὸ τὸ [Παφανίας,

ὅταν—Ἑλλήνων ἀρχὸς—
Μῆδων καταστρέψε ὀρδές.

Τὸ ἔλεγμιν αὐτὸ τὸ ξεσκάλισαν ἀμείως τότες οἱ Λάκωνες ἀπὸ τὸν τρίποδα, καὶ χαραῖξαν ὅλες τις πολιτείες μιὰ μιὰ με τ' ὄνομά της, ὅσες συντροφικὰ νίκησαν τὸ βάρβαρον κ' ἔστησαν τὸ ἀνάθημα. Τὸ χάραγμα ἐκεῖνο θεωρήθηκε καὶ τότες παρανομία τοῦ Παφανία, μὰ ἀφοῦ δὲ βρέθηκε ἔτσι μπλεγμένος, πολὺ περισσότερο ἔκρινε τοῦ κόσμου ἡ γνώμη τὸ τότες φέρισμὸ του ἀνάλογο με τοὺς σημερινούς του σκοπούς. Μάθαιναν ἀκόμα πως καὶ με τοὺς Ἑλλώτες ραδιοῦργοις κατὶ, κ' εἶταν ἀληθινὰ ἔτσι. Γιὰτὶ τοὺς ἔταζε λεφτεριά καὶ πολιτικὰ δικαιώματα, ἂ σηκωθῶν καὶ τὰ τελώσουν ὅλα μαζί του. Μὰ μῆτε ἂν καὶ τὸν κατάδωσαν μερικοὶ Ἑλλώτες, δὲν πείστηκαν, παρὰ προτιμήσανε νὰ μὴν τὸν πειράξουν, ἀκολουθώντας τὴν πολιτικὴ τὴ συνθησικὴν μεταξὺ τους τοῦ νὰ μὴν ἀποφασίζουε βιαστικὰ τίποτα θανάσιμον περὶ πολίτη Σπαρτιάτη δίχως χεροπιαστὰ σημάδια, ὡς που τέλος τὸν καταγγέλλει, ὅπως λέν, ὁ κομιστής που εἶτανε νὰ πάει τὸ τηλεφάτι γράμμα στὸν Ἀρτάβαζον, κάποιος ἀπὸ τὴν Ἀργίλον, παιδικός

μούσα καλλίτερο παρά να ζω μαζί σας, γιατί τίποτα δε με κρατάει εδώ παρά μόνο το μνημα της μάνας μου. Πρέπει λοιπόν να πάω να βάλω στον τάφο της λουλούδια και κόλυβα και ύστερα θα γυρίσω κοντά σας».

«Πήγαινε λοιπόν στον τάφο της μάνας σου να φυλάξεις να μη μιλήσης σε καμιά ανθρώπινη ψυχή που μπορεί να απαντήσει στο δρόμο σου· γιατί τότε θα γενής άπιστη και φοβερή θα είναι η έκδικησή μας».

*

Φύγανε η Βιορίκια και τα μερμήγκια. Ακολούθησαν ένα μακρινό δρόμο και φτάσανε στο τέλος σ' έναν τόπο που φαινότανε κατάλληλος για το χτίσιμο του παλατιού. Εκεί γνώρισε η Βιορίκια πόσο πιο επιδέξια απ' αυτήν ήτανε τα μερμήγκια. Πώς θα μπορούσε ποτέ αυτή να σηκώσει σαν τους συντρόφους της σε τόσο λίγο καιρό μια όμοια οικόδομη; Είταν εκεί στοίβες ή μια πύλη απ' την άλλη που οδηγούσαν όλο σε μεριές μακρινές, που έβαιναν τα αυγά των μερμηγκιών για να τα προφυλάττουνε απ' τη βροχή αφού πρώτα τα έβγαζαν στη θερμότητα του ήλιου.

Οι κάμαρες ήτανε τεχνικά στρωμένες με φύλλα και με λουλούδια καρωμένα στον τοίχο με τις άκρες από ξεφτυσμένα φύλλα του έλατου. Η Βιορίκια άρκιότανε να ύφαινε με νήματα της άραχνης, έπειτα να φτιάχνει άντρομείδες και σεντόνια. Μα και το οικοδόμημα σηκωνότανε όλο πιο ψηλά. Η κάμερα της Βιορίκας ήτανε καλή να περάσει κάθε φαντασία, κάθε όνειρο. Πάμπολλα χωρίσματα οδηγούσανε στο εσωτερικό του παλατιού και μαυτό τον τρόπο μπορούσε η Βιορίκια να είναι γλήγορα πληροφορημένη για τους υπηκόους της. Το πάτωμα στις σάλες ήτανε καρωμένο από παπαρούνες για να πατούνε τα πόδια της βασίλισσας σε χαλιά κόκκινα. Οί πόρτες ήτανε καρωμένες από φύλλα τριανταφυλλιάς δεμένα μεταξύ τους με νήματα άραχνης, για να γίνεται η κίνησή τους δίχως κρότο. Το πάτωμα ήτανε σκεπασμένο με ένα χαλί παχύ και μαλακό από βιολέττες μέσ' που σ' αυτές χανόντανε τα πόδια της λατρεμένης Βιορίκας. Αυτά τα μικρούτσικα ποδαράκια τα δίχως ποδήματα μπορούσανε έτσι να πατούνε χωρίς να χαλώνε τα λουλούδια. Οί τοίχοι ήτανε ταπετσαρισμένοι με χρυσοφάλα, με άνθια και με χρυσάνθεμα τεχνικά άρμωμένα που ξαναγι-

νότανε αδιάκοπα. Πάντα δροσάτα όλ' αυτά τα λουλούδια σκορπίζανε μια μεθυστική ερωδιά. Το ταβάνι ήτανε καρωμένο από φύλλα τριανταφυλλιάς που σχηματίζανε μια σκηνή.

Πολλές βδομάδες δουλεύανε τα έργατικά μερμήγκια για να φτιάσουνε το κρεβάτι της Βιορίκας. Αυτό το κρεβάτι καρωμένο από το εύκολόσπαστο πούπουλο των λουλουδιών ήτανε σκεπασμένο με ίδιο παννί, έργο της Βιορίκας. Σάν κοιμότανε, φαινότανε τόσο όμορφη που και τ' άστρα θα κατεβαίναν απ' τον ουρανό, αν τ' άφίνανε, να την θαμάζου. Μα τα μερμήγκια ήτανε τόσο ζηλιάρικα για τη βασίλισσά τους όπου βάλανε την κμαρά της στο βαθύτερο μέρος του παλατιού και το περικύκλωσαν με όλη την προσοχή τους. Δεν τολμούσανε ούτ' αυτά να την καμαρώσουν την ώρα που κοιμότανε.

Την πιο όμορφη και πιο ήσυχη ζωή πενούσε μέσ' σ' αυτή τη λεγεώνα των μερμηγκιών. Καθένα και όλα μαζί βάζανε τη μεγαλύτερή τους επιμέλεια στην εργασία για να ευχαριστούνε πάντα τη βασίλισσά τους. Κάθε διαταγή, που έδινε με τόση φρονιμάδα και περίσκεψη, γινότανε πάντα με τη γληγοράδα του άέρα. Η γλυκιά της φωνή φαινότανε σαν να δίνει πάντα συμβουλές. Το βλέμμα της που έριχνε όλο φως και θερμότητα είχε για κείνον που την υπάκουε την αξία της αγάπης. Συχνά τα μερμήγκια πλημμυρισμένα από την καλωσύνη της νομίζανε πως κρατούνε στο σπίτι τους μια άληθινή άχτιδα του ήλιου.

Είχανε κάνει για τη βασίλισσά τους μια βεράντα που, όταν ήτανε στενοχωρημένη στο δωμάτιό της, μπορούσε να κάνει τον περίπατό της και να απολάσσει το δροσερό άγέρα του βουνού και τις ζεστές άχτιδες του ήλιου. Μπορούσε από κεί να θαμάσει το ύψος του παλατιού της που ήτανε τώρα ψηλό σαν ένα μικρό βουνό.

*

Μια μέρα βρισκότανε στο δωμάτιό της και καταγινότανε να φτιάσει ένα κέντημα με νήματα από ένα σκουλήκι που της φέρανε τα μερμήγκια· εστόλιζε το έργο της με φτερά από πεταλούδες που τις έπιανε καθώς πετούσαν. Άξαφνα κρότος άνακατωμένος με άθρόπινες φωνές άκούγεται γύρω στο μικρό βουνό. Η τρομάρα άπλώθηκε άμέσως στο μικρό βασίλειο, κι' όλα τα μερμήγκια χωρίς να παίρνουν την άνάσα τους τριγύρισαν την κάμερα της

βασίλισσας και φωνάζανε: «Γκρεμίσανε το σπίτι μας· οί κακοί άνθρωποι το σκάβουν από κάτω. Δυό τρείς στοίβες έχουν πια σκάσει κι' η τετάρτη είναι έτοιμη να πέσει. Τι θα κάνουμε;».

«Αυτό να'νε όλο· τους ρώτησε ήσυχα η Βιορίκια. Πάγω να πάσω αυτό το κακό και σε μια δυό μέρες οί στοίβες θα είναι ξαναχτισμένες».

Η Βιορίκια έτρεξε γρήγορα το λαβύρινθο που σχηματίζανε οί σάλες της και έξαρνα φανερώθηκε στη βεράντα.

Εκεί είδε ένα νέο άντρα έξαιρετικά όμορφο. Είχε κατεβή ίσως τ' άλογό του και καταγινότανε, αυτός κι' οί συντρόφοι του, να σκάβουνε με τα σπαθιά τους και τις λόγχες τους το μικρό βουνό των μερμηγκιών. Όλοι σταματήσανε στην όψη της Βιορίκας. Σαν να τυφλώθηκε από ζωηρό φως, σκέπασε το νέο παληκάρι τα μάτια με τα χέρια του κι' έτσι μπόρεσε να παρατηρήσει με θαυμασμό τη φωτεινή αυτή ύπαρξη που στεκότανε άκίνητη στα λαμπρά της φορέματα.

Τα χρυσά μαλλιά της Βιορίκας πέφτανε με κυματισμούς ως τις φτέρνες της. Της άθωότης το έρωθημα άνέβηκε στη μορφή της και τα μάτια της λάμπανε σαν δυό άστέρια. Για μια στιγμή τα μάτια της τρομάζανε στην όψη του νέου ξένου, μ' άμέσως τα σήκωσε θαρρετά, άνοιξε τα ροδίνα της χείλια και με τη μεταλλικιά της φωνή του είπε: «Ποιός είσαι; το λοιπόν έσύ που με τα τολμηρά σου χέρια κοτάρεις να άγγίξεις το βασίλειό μου;».

«Συχώρα με, λατρευτό μου κορίτσι, άσπαρήθηκε ο νέος. Στην τιμή μου σαν γιος βασιλιά, σ' άρκεζομαι ναμαι στο έζης ο πιστός σου περασπιστής. Δε μούρθε ποτέ στο μυαλό μου πως αυτό το βασίλειο άνήκει σε μια μάγισσα».

«Δείξου τις ευχαριστίες μου, του λέει τότε η Βιορίκια. Δε ζητάω από σενα παρά μόνο, ότι θα συνεργήσεις στην εύτυχία των υπηκόων μου· για τούτο άπαιτώ ποτέ άνθρώπινο πόδι να μη πατήσει το χώμα του βασιλείου μου».

Μ' αυτά τα λόγια χάθηκε σαν να καταπόθηκε από το μικρό βουνό, κι' εκείνοι πουχε άφισση η Βιορίκια όζω δεν μπόρεσαν να λογαριάσουν τις άναριθμητες λεγεώνες από μερμήγκια που φιλούσαν τα πόδια της και με θρίαμβο την οδηγούσαν στο δωμάτιό της, που σαν να λησμόνησε, ότι είχε γίνη. Ξανάρχισε ήσυχα τη δουλειά της.

Στο μεταξύ ο νέος πρίγκηπας καθότανε άκίνη-

αλλοτες του Παφνία κι' άκρες πιστός του. Γιατί του συνεπήκε όρθος· πως τυχαι κανείς από τους πριν μανταφορούς να μη γυρίσει πίσω, και φτιάχνοντας ψεύτικη βούλλα ώστε, αν έβλεπε πως γελάστηκε ή αν εκείνος ζητούσε να αλλάξει τίποτα, να μην καταλαβει, —ξεβουλώνει το γράμμα, όπου όπως ίσα ίσα τα είχε ύποψιαστεί τα πριν, βρήκε μέσα οδηγίες να θανατωθεί κι' ο ίδιος.

133. Τότες τέλος πιστεύαν καλύτερα, μα θέλοντας με τ' άρτιά τους να άκούσουν ένοχη λόγια του ίδιου του Παφνία, συμφώνησαν ώστε πρόσπεφτος ο κομιστής να ξεκόψει στο Τάιναρσ και να βολέψει διπλή κάλυβα με χωρίσμα στη μέση, όπου να κρύψει μερικους έφθρους. Εκεί τ' άκουσαν όλα έξάστερα, άμα πήγε ο Παφνίας και τότε ρωτούσε της προσπεσιάζ το λόγο, κι' εκείνος του παραπονούσαν πως να γράψει τέτλια για άρτόν, και τ' άλλα τα φανέρωνε με όλα τα καθήκαστα, ενώ ο Παφνίας τα όμολογούσε και προσπαθας να τον ξεθυμάσει.

134. Σαν τ' άκουσαν οί έφόροι σωστά, τότες έφυγαν, και μη χωρώντας πια διαταγός άποφασίστηκε να τον πιάσουνε στη Σπάρτη. Και λέν πως στο δρόμο ό,τι ήτανε να πιαστεί, τουγενεφε κρυφά κι' ένας έφορος φίλος του και τούδωκε να καταλά-

θει, και τότες άφτός τρεχάτος τράβηξε προς το ναό της Χαλκόςπιτης Άθηνάς, όπου πρόκανε να καταφύγει· γιατί το μετόχι είναι εκεί κοντά. Εκεί, για να μη βασανίζεται άστεγος, μπήκε σ' ένα σπιτάκι που ήτανε μέρος του μετοχιού κι' ήσυχάσε. Κι' οί Λάκωνες για την ώρα δεν τον πρόφτασαν στο κνηγήμα, έπειτα όμως έβγαλαν τη στήνη του σπιτιού, και παραφυλάγοντας τον μια στιγμή όταν ήτανε μέσας, τον περιόρισαν κι' έχτισαν τη μπασιά, και πια καρτερούσαν ως να τον παραδώσει η πείνα. Κι' ενώ ήτανε να ξεφυγήσει εκείνα που κόνιτονταν μέσα στο σπιτόπουλο, άμα το κατάλαβαν, τον έβγαλαν έξω από το ναό άκόμα ζωντανό, μα μόλις βγήκε τέλειωσε άμέσως. Και στην άρχή έγινε λόγος να τον γκρεμίσουν κάτω στον Κεάδα όπως τους κακούργους· έπειτα άποφασίστηκε να τον χώσουν κάπου κοντά. Μα ο Δερφικός Θεός τους χρησμολόγησε να τον μεταφέρουνε στο μέρος όπου πέθανε — και τώρα βρισκεται ο τάφος του στο προμέτοχο, όπως δείχνουν πλάκες σκαλισμένες — και της Χαλκόςπιτης θεάς να τον τή; πλερώσουμε· διό κορμιά άντις εντ. Εκείνοι φτιάσανε διό άγάλματα και της τ' άνάθεσαν ως ίσότημο του Παφνία.

135. Οί Άθηναίοι λοιπόν, με το λόγο πως τού-

κρινε άφτό κι' ο θεός μολυσμό, άντιπρόσταζαν τους Λάκωνες να τον διώδουν.

Ός συνένοχο πάλι του μηδισμού του Παφνία οί Λάκωνες στείλανε γερόντους και κατηγορούσαν και το Θεμιστοκλή, όπως έβρισκαν από του Παφνία την άνάκριση, κι' άπαιτούσανε να τιμωρηθεί κι' άφτός με τον ίδιον τρόπο. Οί Άθηναίοι πείσθησαν, και καθώς έτυχε ο Θεμιστοκλής, ζοστρακισμένος τότες, να κατοικεί στο Άργος, μα να περιφέρεται και στην Άλλη Πελοπόννησο, στέλνονε με τους Λάκωνες, που ήταν έτοιμοι να συνεργήσουν, άθρώπους τους με προσταγή όπου κι' αν τότε πετύχουν να τον φέρουν.

136. Ο Θεμιστοκλής όμως πήρε πριν είδηση, και ξεκόπτε από την Πελοπόννησο στην Κέκυρα, που τους ήταν έβεργέτης. Μα οί Κερκυραίοι είπαν πως δεν τολμάνε να τον κρατήσουνε με κίντυ, ο να δυσαρεστήσουν Άθηναίους και Λάκωνες μαζί· και τον περνούν άντίπερα στη στεριά την άντικρυνή. Έτσι κνηγημένος από τους έπιφορτισμένους το π' άσισμό του όπου μάθαιναν πως προχωρούσε, άναγκάστηκε, σαν βρήθηκε μια μέρα στα στενά, να πεζέψει στού Άδράστου του βασιλιά των Μολοσσών, αν και δεν τα είχαν καλά. Άφτός έτυχε τότες να λείπει,

τος μπροστά στο μικρό βουνό σά βυθισμένος σ' όνειρο, κ' οι συντρόφοι του άδικα προσπαθούσαν για πολλές ώρες να τον άνεβάζουνε στ' άλογό του. Έπίστευε ακόμα πώς ή λατρευτή βασίλισσα θά ξαναφαινότανε. Μονάχα τά μερμήγκια σέ αναριθμητες λεγεώνες άνεβαίνανε στα βλέμματά του, που καταγινόντανε να διορθώσουνε τίς ζημιές που τούς είχε κάνει στην όρμη της νεανικής του προθυμίας. Θυμωμένος γιατί σκεκόντανε μ' άπάθεια στις έρωτήσεις του τά είχε ζυλίξει κάτ' από τή φτέρνα του, μα κείνα εΐτανε τόσο βέβαια για τήν ασφάλειά τους, ώστ' έτρεχαν ξέγνοιαστα και χαρούμενα γύρω στα πόδια του. Ύστερα ό νέος πρίγκηπας άνέβηκε στ' άλογό του γιοματος μελαχολία, χωρίς να σκέφτεται τίποτις άλλο παρά πώς να καταχτήσει αυτή τήν όμορφη κόρη που είδανε τά μάτια του στη ζωή του. Όσο που ήρθ' ή νύχτα έτρεχε τó δάσος πάνω κάτω για μεγάλη δυσαρέσκεια τών συντρόφων του, που από μέσα τους έστελναν στο σατανά τó βουνό με τά μερμήγκια και τήν όμορφη κόρη και πιθυμούσανε τó φαγητό και τó πιότη που τούς περίμεναν από πολύν καιρό.

*

Η Βιορίκα κατακλίθηκε πιό άργά από τούς ύπηκόους της. Τό συνήθειο της εΐτανε να ξετάζει ή ίδια τά αυγά τών μερμηγκιών, να γγίλιζε τή γέννη τους με τά χέρια της για να γνωρίζη κι' αυτή τή γλυκάδα, να άερίζη τόν ένα κατόπι άπ' τόν άλλο τούς λουλουδιένιους μπερτέδες, και, στη λάμψη ενός λαμπρού σκουληκιού που έφερνε στο δάχτυλό της, να παρατηράει μ' άγάπη τά μικρά του σκουληκία. Μα αυτή τή φορά μόλις μπήκε στην κμαρά της έδωσε τή λευτεριά σ' όλα τά λαμπρά σκουληκία που τήν φωτίζανε τεχνικά στη δουλειά της, και κράτησε μονάχα ένα ως τή στιγμή που πέσε στο κρεβάτι.

Η Βιορίκα είχε συνήθειο να κοιμάται βαθεία, μα αυτή τή φορά εΐτανε σκεπτικία, τύλιγε τά μαλλιά της στα δάχτυλά της και στριφογύριζε στο κρεβάτι της. Ύστερα σά να πνιγότανε από τή ζέστη, σηκωνότανε, ξανάπεφτε και πάλι ξανασηκωνότανε. Ποτέ σάν τώρα δέν τής φάνηκε πώς έλειπε ό άγέρας άπ' τó βασιλείο της. Πολύ πιθυμούσε να τόν ζητήσει έξω, μα φοβότανε πάλι μη τήν άκούσουνε οι ύπηκοί της και δώση κακό παράδειγμα. Στα συμβούλια τών μερμηγκιών της είχε δώση συχνά για κάθε άντικανονικία έξοδο άύστηρες διαταγές και

κι' ό Θεμιστοκλής έγινε πρόσπερτος της γυναικός του, που τόν άρμήνεψε να πάρει τó παιδί τους και να καθήσει στο τζάκι. Όταν έπειτα σέ λίγο έφτασε ό Άδραστος, τού φανερώνεται και τού λέει, πώς άν τού εναντιώθηκε ίσως σέ καμιά του ανάγκη με τούς Άθηναίους, να μην καταδεχτεί νάν τόν ξεδιικήθει έτσι ξόριστο.

137. Κι' εκείνος όταν τόν άκουσε, τότε σηκώνει μαζί με τó παιδί του όπως τó κρατούσε πρόσπερτος —ξόρκισμα τó πιό ιερό με τούς Μολοσσούς — και λίγo κατόπι, όταν ήρθαν οι Λάκωνες κι' οι Άθηναίοι, δέν τόν παράδωκε όσα κι' άν τού είπαν, παρά έπειδή ήθελε να τραβήξει για τού Πέρση βασιλιά, τόν προβοδάει προς τήν αντίθετη θάλασσα ως τήν Πύδνα, τήν πρωτεύουσα τού Άλεξάντρου. Εκεί πετυχαίνοντας φορτηγό που έκανε πανιά για τήν Ιωνία, μπαρκαρίστηκε, κι' ή κακοκαιρία τόν έσπρωξε προς τó στρατόπεδο τών Άθηναίων που πολιορκούσε τή Νάξο. Από φόβο τότες φανερώνει τού καρaboκύρη πώς είναι και τί τρέχει — γιατί δέν τόν ήξεραν — κι' ά δέν τότε γλυτώσει, φοβέρισε νάν τόν καταγγείλει πώς τόν πήρε πλερωμένο, μόνη λοιπόν σωτηρία, είπε, μένει να μην βγει έξω κανείς ως να στρώσει ό καιρός, κι' άν πειστεί, έταζε να μην ξεχάσει

όποιος τίς παράβαινε διωχότανε άπ' τήν κοινότη. Μερικά μάλιστα είχανε δικαστή άπ' αυτήν σέ θάνατο, και με λυπημένη καρδιά έπρεπε να βοηθάη στα σκληρά νήματα που φέρνανε τó θάνατο.

Η βασίλισσα σηκώθηκε πριν άπ' όλα τά μερμήγκια, που άπόρθησαν όταν σηκώθηκαν και είδαν τίς στοές ξαναχτισμένες με τά ίδια της χέρια. Μα ή Βιορίκα χωρίς δίλοιο να προσέχη καθώς έδούλευε έστρεφε πάντα τά μάτια της στο δάσος για να βλέπη, και τ' αυτιά της για ν' άκούη. Μόλις είχε μπή στην κάμαρά της, πολλά μερμήγκια βιαστικά τήν άκολούθησαν και τής είπαν τρομασμένα: «Κείνος ό κακός άνθρωπος, ό χτεσινός είναι πάλι δα και κάνει βόλτες γύρω στο βουνό μας.

» Άφήστε τον, άποκρίθηκε ήσυχα ή βασίλισσα, δέ θα μάς κάνει πιό τίποτα.

Και όμως ή καρδιά της Βιορίκας, τού λατρεμένου κοριτσιού, χτυπούσε τόσο δυνατά που δέ μπορούσε να πάρη βαθεία τήν άνάσα της. Παραδομένη σέ μια ταραχή έξαιρετική, έγύριζε άνήσυχα στις σάλες τού παλατιού ύστερα σάν είδε πώς τά αυγά τών μερμηγκιών δέν εΐτανε στον ήλιο, τά έβγαλε με τά ίδια της χέρια για να τά ξαναβάλη άμέσως έπειτα. Σάν κάποια άμφιβολία βασιλευσε στις διαταγές που έδινε στα μερμήγκια, και κείνα άνήσυχα προσπαθούσανε να τίς κάνουν όσο τó δυνατό καλλίτερα για να εύχαριστήσουνε τή βασίλισσά τους. Η Βιορίκα θάμασε σάν είδε τó νέο και λαμπρό θόλο που χτίσανε χωρίς αυτή να τó ξέρη. Μα τήν έργασία τους αυτή τήν πλήρωσε μονάχα με μερικές κουρασμένες ματιές και μερικούς άνημους έπαινους.

Πολλές φορές τήν ήμέρα άντηχούσε τó τρέξιμο τού άλόγου γύρω στο βουνό, μα ύστερ' από λίγον καιρό ή Βιορίκα άπροφύλαχτα παρουσιάζόταν' έξω άπ' τó παλάτι της. Η νοσταλγία τών όμοίων της περιτριγύριζε για πρώτη φορά τó λογισμό της. Συλλογιζότανε τώρα τó χωριό της, τó μικρό της σπιτάκι, τή μάνα της και τόν άγαπημένο της τάφο που δέν είχε πιό ξαναϊδή.

Ύστερ' από λίγες μέρες φανέρωσε στους ύπηκόους της τó σκοπό της να πάη να δη τόν τάφο της μάνας της. Με φόβο τά μερμήγκια τή ρωτήσανε μήπως δέν εΐταν εύχαριστημένη μαζί τους από τότε που θυμήθηκε τó χωριό της. «Όχι, άποκρίθηκε ή Βιορίκα, δέ θα λείψω παρά λίγες ώρες. Πρί νυχτώση θάχω γυρίση.

τήν καλοσύνη όσο της άξιζει. Κι' ό καρaboκύρης κανει έτσι, και στέκοντας στ' ανοιχτά ένα μερόνυχτο άλάργα από τó στρατόπεδο, έπειτα φτάνει στην Έφεσο. Εκεί τόν άντάμειψε ό Θεμιστοκλής με δώρο χρηματικό — γιατί τού στείλανε έπειτα από τήν Άθήνα οι φίλοι του, καθώς κι' από τó Άργος τά καταθεμένα εκεί — και κατόπι μ' έναν από τούς κάτου Πέρσης άνεβαίνει στο έσωτερικό, και στέλνει γραφή στο βασιλέα Άρταξέρξη, τó γιό τού Ξέρξη, που ό,τι είχε άνεβεί τó θρόνο. Η γραφή έλεγε πώς «Στά χέρια σου έρχομαι εγώ ό Θεμιστοκλής, που νόσον καιρό είμουν άναγκασμένος ν' άντικρούω τήν επιδρομή τού πατέρα σου έβλαψα τó γένος σου όσο κανείς άλλος Έλληνας, μα και που τ' ώφέλησα κατόπι πολύ περισσότερο» — έδώ ίστορούσε τó μη σπάσιμο τότες τών γιοφυριών έξαιτίας του — «και ντώρα έχοντας να σέ ώφελήσω μεγάλα καλά έρχομαι κυνηγημένος από τούς Έλληνες για τήν άγάπη σου. Μα θέλω διορία ενός χρόνου, και τότες θά σου ξεμυστηρετώ τί λογαριάζω»

138. Παραδέχτηκε, όπως δηγοούνται, ό βασιλέας τήν πρότασή του και τού είπε να συμμορφωθεί. Άφτός μέσα στον καιρό που περίμενε έμαθε Περσικά όσα μπορούσε και συστήματα τού τόπου, και σάν πέ-

Τους ζήτησε κανένα μερμήγκι να μη τήν άκούθη. Μα μερικά τήν άκολούθησανε σ' άπόσταση χωρίς αυτή να τó ξέρη.

*

Ό κόσμος της φάνηκε πώς άλλαζε! Μα τήν άλήθεια, είχε τόσο πολύν καιρό που άφισε τó σπίτι της. Λογάριασε πώς πολλά χρόνια έπρεπε ναχουνε περάση για να σηκώσουνε τά μερμήγκια τó βουνό που είχε τήν κατοικία της. Τής εΐτανε άδύνατο να βρη τόν τάφο της μάνας της γιατί τά δέντρα και τά χόρτα τόν είχανε σκεπάση, τότε ζητούσε με δάκρυα, ακόμα περισσότερο λυπημένη γιατί εΐταν εκεί σάν ζήνη.

Άρχίνησε ναχρησται ή νύχτα κι' ή Βιορίκα ζητούσε ακόμα, μα άδικα, τόν τάφο της μάνας της. Άξαρνα άκούει κοντά της τή φωνή τού νέου πρίγκηπα. Έδοκίμασε να φύγη μα κείνος τήν έκρατησε και μεταχειρίστηκε τόσο γλυκά λόγια και τόσο πειστικά για να τής πη τόν έρωτά του, που εκείνη χαμήλωσε τά μάτια της και στεκότανε άκίνητη να τόν άκούση. Εΐτανε τόσο γλυκό γι' αυτή ν' άκούη άκόμη άνθρώπινη φωνή, και φωνή που τής μιλούσε γι' άγάπη και έρωτά. Μα τó σκοτάδι είχε σκεπάση όλα ή Βιορίκα θυμήθηκε πώς δέν εΐτανε κανένα φτωχό όρφανό και έρημο, μόν' εΐτανε βασίλισσα κι' είχε να έχτελήση καθήκοντα και τής εΐτανε άπαγορευμένα από τά μερμήγκια να διη άνθρώπινο πλάσμα. Έβουε από τó νέο πρίγκηπα. Μα κείνος τήν άκολούθησε με τίς παθητικές φωνές του ως τή ρίζα τού βουνού. Όταν ήρθαν εκεί, τόν παρακάλεσε, τόν ήκέτεψε και τó πέτυχε να τής κάμη τó θέλημα της, μα μόνο άφού τού ύποσχέθηκε πώς θά γυρίση κοντά του αύριο.

Η Βιορίκα γλύστρησε ήσυχα ήσυχα στις σάλες τού παλατιού όχι χωρίς να κοιτάζη άδιάκοπα πίσω της, γιατί τής φαινότανε πώς άκουγε τó ποδόβολητό τού άλόγου και γύρω της μύριους ψυθουρισμούς. Ίσως νάταν της φαντασίας της από τó φόβο που έκανε να χτυπάει ή καρδιά της. Όταν έφτασε τέλος στην κάμαρά της έπεσε στο κρεβάτι της έξαντλημένη από τήν κόραση. Μα ό ύπνος δέν έρχότανε να χύση τάχαθά του πάνω της και να σφαλήση τά ματια της. Τήν τυραννούσε ή συνείδησή της γιατί είχε παρέθη τήν ύπόσχεσή της και ρωτούσε τόν έαυτό της άν θά είχανε πιό σ' αυτήνε σέβας άφού ό λόγος της πιό δέν είναι ιερός. Στην ταραχή της

οασε ό ένας χρόνος, πήγε στο βασιλέα και κοντά του δοξάστηκε όσο κανείς ως τότες Έλληνας, ένεκα τó ξακουσμένο του τ' όνομα κι' ή έλπίδα που έρηχηνε νάν τού σκλαβώσει τήν Ελλάδα, πρώτα πρώτα όμως γιατί ή δοκιμή τόν άπόδειχνε γερό κεφάλι. Τέλος άρρώστησε και πέθανε, άν και μερικοί λέν πώς ήπιε φαρμάκι, άμα είδε πώς άδύνατο νάν τού κανει τού βασιλιά όσα έταζε. Μνήμα του ύπάρχει στη Μαγνησία τήν Άσιανή μέσα στην άγορά. Άφτους τους τόπους τούς δοίξε, έπειδής τού παραχώρησε ό βασιλιάς για ύμνι τή Μαγνησία που έδινε πενήντα τάλαντα σοδιά, για κρασί τή Λάμψακο που τότες είχε φήμη ως τó μέρος τó πιό πλούσιο σέ κρασί, και για προσρά τó Μυούντα. Και λέν οι δικοί του τά κόκαλά του πώς μεταφερθήκανε στην πατρίδα του όπως άφησε λόγο και πως άρστηκαν εντός της Άστικής κρυφά, γιατί δέν ήφινε ό νόμος άφού είχε ξοριστεί ως προδότης.

Τού Παφανία λοιπόν τού Λάκωνα και τού Θεμιστοκλή τού Άθηναίου, τών πιό περίφημων Έλλήνων τού καιρού τους, έτσι τέλειωσε ή ζωή.

γύριζε και ξαναγύριζε απ' όλες τις μεριές. Η φιλοτιμία της επαναστατούσε για την υπόσχεση πουχε δώσει κι όμως δεν άγνοούσε το πάθος των μερμηγκιών της, ούτε τη σκληρότη τους, όταν θέλανε να τιμωρήσουν.

Συχνά σηκωνότανε κι' άκουμπούσε το κεφάλι της στα χέρια της. Τότε τής φαινότανε πως άκουγε άπειρα μικρά πόδια να περπατούνε γρήγορα γύρω της σ'ά νάτανε στοιχειωμένο το βουνό. Σάν κατάλαθε τέλος πως ήρθε ή μέρα, ή Βιορίκα άνοιξε τις ρόδινες κουρτίνες για να πάη ν' αναπνεύη δ'ξω τον άγέρα μ' όλη τη λευθεριά. Μά πόσο άπόρησε σάν είδε την έξοδο κλεισμένη με τα μυτερά φύλλα του έλατου. Έπρεξε στη δεύτερη, στην τρίτη, σ' όλες μ'α χωρίς καμιά ωφέλεια· όλες εΐτανε κλεισμένες από πάνω ως κάτω. Τότες ή ρωνή της άκούστηκε δυνατά, κι' άμέσως όλες οι λεγεώνες των μερμηγκιών ήρθαν από αναρίθμητους και μυστικούς δρόμους και συναθροίστηκαν μπροστά στη βασιλισσά τους.

«Θέλω νάβγω στον ελεύτερο άγέρα», τούς είπε τότες ή Βιορίκα με φωνή άποφασιστική.

«Όχι, άπαντήσανε τα μερμηγκία. δέ θ'ά σ' άφίσουμε να βγής από δω γιατί τότε θ'ά σε χ'ίσουμε.

«Δέ θέλετε λοιπόν πιά να μ' άκούτε;

«Ναι, σε χ'άθε πράμα, μ'α σ' αυτό όχι. Τιμωρησέ μας, σκότωσέ μας μπροστά στα πόδια σου. Εΐμαστ' έτοιμα να πεθάνουμε για το καλό τής κοινότης και για τη σωτηρία και τιμή τής βασιλισσάς μας.

Η Βιορίκα χαμήλωσε το κεφάλι της και βουρκώσανε τα μάτια της με τα δάκρυα. Παρακαλέσε τα μερμηγκία να τής δώσουνε τη λευθεριά της. Μά κείνα δέν τής άποκρίθηκαν κι' έξ'αφνα ή Βιορίκα βρέθηκε καταμόναχη σ' εκείνο το σκοτεινό τόπο. Τότε στίναζε κ' έλαίγιε πικρά, και τα χέρια της ξερίζωναν άσπλαγχα τα θαμαστά της μαλλιά. Έστερα δοκίμασε με τα εύκολοτάκιστα μικρά δάχτυλά της ν' άνοιξη μιάν έξοδο. Άλοίμονο! Μόλις τήν άνοιξε και έκλινε στη στιγμή, κι' ή Βιορίκα άπελπισμένη έπεσε στη γής.

Τα μερμηγκία τής φέρανε τα όμορφότερα λουλούδια, νεχτάρι και σταλλες από ρόδα για να πάψη τη δίψα της, στις παρακλησες της όμως μένανε άτάραγα. Από φόβο μήπως οι φωνές της άκουστούνε δ'ξω, άποφασίσανε να σηκώσουνε την οικοδομή

τους πάντα πιο ψηλά, τόσο ψηλά που πέρασε στο ύψος το Βερφουλκοντόρ, και δώσανε στο βουνό τους το όνομα Φουρνίκα.

Ο γιος του βασιλιά δέν ξαναφάνηκε πιά γύρω στο βουνό· μά τη νύχτα σ'ά βασιλεύει ή σιωπή παντού, άκούγονται ακόμα οι στεναγμοί τής Βιορίκας.

KARMEN SYLABA

ΥΔΡΑ

Άνασκουμπώσου το βραχιόνι,
δειξε ποντίκια άτσαλωτά,
Κι' άρπα στο χέρι, φίλε Άντώνη,
τον κοφτερό μπαλτά.

Έρμη ή μάγνα ή μάβρη στέκει
δετή στο βράχο και διπλό
κεφάλι ή ύδρα δες παρέκει
που βγάξει απ' το γιολό.

Σ'ά Λεβαντίνον ή μιά της κ'άρα,
δασκάλου ή άλλη, και ζητά
να φάει τη μάγνα... Ω Άντώνη, β'άρα
β'άρα με το μπαλτά.

ΛΕΚΑΣ ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ

ΣΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ

Στον τρισευτυχισμένο μας τόπο, κάτω απ' τη σκιά των άθανάτων Παρθενώνων, το άλαλιασμα των παιδιών με την κλασσική διδασκαλία, άρχίζει άμέσως από το Νηπιαγωγείο. Αυτό το φαντάζεσθε εύκολα, γιατί ξέρετε πως στο Νηπιαγωγείο τα παιδάκια μαθαίνουν τα πρώτα γράμματα, κ' εκεί μέσα πρωτοπιάνουν στα χεράκια τους τις περίφημες φυλλάδες με τα ωά και τα Ια. Εκείνο όμως που βέβαια δέ φαντάζεσθε—έγώ τουλάχιστο δέν το φανταζόμουν όσο δέν τόβλεπα με τα μάτια μου και δέν τ'άκουγα με ταυτιά μου, — είναι ότι ή κλασσική διδασκαλία άρχίζει εύθύς από την πρώτη τάξη του Νηπιαγωγείου, δηλαδή σε παιδάκια πέντε, τεσσαρων και τριών ακόμα χρονών, που λένε τραγου-

δάκια και παίζουν παιγνίδια με ξυλαράκια και μ'αζάρια. Και όμως! Στην τάξη αυτή των άναλφαβήτων νηπίων, διδάσκεται ένα είδος πραγματογνωσίας, κ' ή διδασκαλία της γίνεται στην κλασσική γλώσσα—την καλλίτερη, καθώς τήνε λένε οι δασκάλες,— με τόση επιμονή, που βλέπεις πιά καθαρά πως ο κύριος σκοπός του μαθήματος δέν είναι να μάθουν τα παιδιά τα πράγματα, παρά τις αρχαίες τους λέξεις.

Έτυχα κάποτε, πρό χρόνων, στις «έξετάσεις» του καλλίτερου «Νηπιακού Κήπου» τής Άθήνας. Η δασκάλα, μι'ά όμορφη κοπέλα με προσωπάκι κούκλας και με μυαλό παπαγάλου, είχε μπροστά της άραδιασμένα τα παιδάκια και ρωτούσε:

- Τί είναι αυτό, το όποιον κρατείς, Νίκο;
- Χαρτί, άπαντούσε ο μικρός.
- Είπέ το καλλίτερα.
- Χάρρητης.
- Πολύ καλά. Τί έχεις εμπρός σου, Νίτσα;
- Ποτήρι.
- Είπέ το καλλίτερα.
- Ποτήριο!
- Άκόμη καλλίτερα.
- Κύυυυυυυυ!
- Λαμπρά. Και τί περιέχει, Γεώργιο;
- Νερό.
- Είπέ το καλλίτερα.
- Ύυυυυυυυ!

Κ' έτσι απ' την αρχή ως το τέλος. Όσα πράγματα βρέθηκαν μπροστά τους, τα παιδάκια μ'α τα μεταόρασαν στην αρχαία κ' ή εξέταση αυτή έτελειωσε. Έπειτα είπαν διάφορα τραγουδάκια, για «λαγωούς» που «κοιμώνται», για «μελίσσαι» που «απετώσι» για «άα» που «ευνωδιάζουσι» και για «πηνά» που «κελαδοΰσι».

Τύποι τής ζωντανής γλώσσας στα τραγουδάκια αυτά εΐταν μοναχά εκεί— χωρίς καμιά υπερβολή,— που ο στίχος δέν έχωρούσε τους τύπους τής αρχαίας. Το ίδιο άκουρόνταν κάπου-κάπου και καμιά ζωντανή λέξη εκεί που τήν άπαιτούσε ή όμοιοκταληζία... Τελοσπάντων, τέτοιες «έξετάσεις» έκαμαν τα άναλφάβητα, ώστε φαντάζεσθε πιά τί έκαμαν τ' άλφραβητισμένα.

Άρλιόσθηκα τότες, πως αν μ'α χ'άριζε ποτέ ο Θεός παιδιά, δέ θ'ά τ'άστελνα ούτε στο Νηπιαγωγείο.

Πέρασαν χρόνια, άπόχτησα παιδάκια, και φέτος

KARL BRUGMAN

ΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΛΑΤΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

ΚΑΙ ΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

(Η αρχή του στο περασμένο φύλλο)

Ευπάζει τώρα όταν το πρωτακούε, πως λαός Έβρωπαϊκός ανεξάρτητος — που φιλοδοξεί νάν τότε λογαριάζουν, όπως λογαριάζεται και μόνος του, με τους πολιτισμένους λαούς του μέρους μας τής γής, και που ή γραφή του γλώσσα, πέν τώρα χίλια πεντακόσα χρόνια περασμένα, χ'όρισε με τη φυσικιά γλώσσα του λαού, τόσο που το μεταξύ τους άνοιγμα από καιρό παραπέρασε πιά κάθε ύποφερμό πλάτος—πως άφτός ο λαός με πλειοψηφία πελώρια δέ δείχνει καμιά όρεξη να ξανατεριάσει καλόρυθμα τη γραφή του γλώσσα με τη λαϊκιά λαλιά, παρά και μερικούς του προικισμένους άντρες, που είκοσι τόσα χρόνια αγωνίζονται να βολέψουν την άμέλεια αίωνων, τους άμπώχει συστηματικά κι' άγαναχτισμένα. Με τούτο έρχόμαστε στον άγώ-

Γλωσσικό Ζήτημα, όπως το λέν οι ίδιοι λογοτρήθ που βαστάει το έθνος σε χρονικό αναβρασμό, άπαράλλαχτα όπως το Μακεδονικό Ζήτημα, το Κρητικό, το οικονομικό. Δέν πάει πολύς καιρός μι'ά μεταόραση τής Γραφής σε λαϊκιά λαλιά κατάντησε, όπως είναι γνωστό, μέσα στους δρόμους τής Άθήνας σε στάση με θυσία άρκετών ψυχών.

Όλόκληρη φιλολογία έχει συγκεντρώσει γύρω της το ζήτημα, πράμα όχι παραζένο με τη γραφαγάπη των Έλλήνων κι' αντίκρυ με τη ζωνρή περιέργεια του δυτικού κόσμου. Τη συζήτηση, αν και δέν τήν άνοιξε, τήν ξανακίνησε ο λόγιος Ψυχάρης, κάτοικος του Παρισιού, που σε σειρά δημοσιέματα προσπάθησε ν' άποδείξει όχι μονάχα θεωρητικά την ανάγκη άλλαγής, παρά και πραχτικά με γλωσσικά δείγματα την λογογραφικιά έρκετοσύνη τής λαλιάς των άπλοϊκών ανθρώπων. Ο καλύτερα άρματωμένος αντίπαλός του (1), κεφαλή των

(1) Δέ νομίζω. Θεωρητικά ο Σκιας είναι πολύ καλύτερα άρματωμένος, (όπως το ξέρε ο Χαντζιδάκις, αν και πολύ λίγο θυμάται του Σκιας το βιβλίο). Συζητά μ' άρκετή τέχνη και δύναμη, γράφει και κόσμια· δέ στριγγλίζει σ'ά χ'όρος του Σκιαίου. Πραχτικά πάλι—ως λογογράφος στην καθαρεύουσα—πως μπορεί ο Χαντζιδάκις να συγκριθεί με το Βερναρδάκη; Άς πάρουμε ένα παράδειγμα. Η αρχή

σουτηρητικών (2), τής μερίδας δηλαδή που ως τώρα χ'αίρεται την προσοχή του έθνους—ως και κάθε άλλο παρά υπερβολικός, (3) είναι ο Γ. Ν. Χατζι-

της Εισαγωγής του (παρμένης σωτηριά από ένα άρθρο του Γεννάδιου) στην «Άπάντηση εις τα του Κρουμβάχη» σ. 314 πάει έτσι «Πολλοκις συνέβαινε κατά τους εύκλειους χρόνους τής αρχαίας Ελλάδος, όσάκις (sic) δύο Έλληνικ'αι πόλεις ήριζον προς άλλη κ' ή όσάκις (sic) αϊ πολιτικ'αι μερίδες τινός πόλεως περιέρχοντο εις έριδας, να προσκαλώσιν εξ άλλης πόλεως κτλ.» Τί πομπωδικώτερο μπορεί να υπάρξει; Κάθε λογογράφος τής προκοπής το πολύ πολύ θ'ά έγραφε «Πολλοκις συνέβαινε κατά τους εύκλειους χρόνους τής αρχαίας Ελλάδος, όταν δύο πόλεις ή αϊ πολιτικ'αι μερίδες τινός πόλεως ήριζον, να προσκαλώσιν εξ άλλης πόλεως κτλ.» Στην κλασσικιά του όσάκις μάλιστα θυσιάστηκε κι' ή ιστορικιά λαλιά.

(2) Πως είναι κεφαλή: (1) άπορήσω πολύ, α με βεβαιώσουν πως ο Βερναρδάκης, ο Βλάχος, ο Βικέλας, ο Λάμπρος, ο Πολίτης, ο Βοσποριδής, ο Άννινος, ο Δροσίνης, ο Πυλαρινός, ο Πραβελέγγιος κλ. τον παραδέχονται άρχηγό.

(3) Ύπερβολικώτατος μάλιστα. Δέν ξέρω κανέναν ύπερβολικώτερο. Λέει ίσως πως είναι υπερβολικός—επειδή καλό το έπιχείρημα—μά το ύψος του κηρύχνει άλλα. Παράδειγμα είναι το μέρος τής Εισαγωγής του που άναφερν πρίν. Η πάρε άλλο παραδειγμα κι' από το τέλος του βιβλίου του σ. 819 «ότι άνενηψάμεν εκ του ληθάργου τής